

WYROK Z DNIA 28 MARCA 2012 R.

II KK 211/11

Złożenie nieprawdziwego oświadczenia co do tożsamości, obywatelstwa, zawodu, miejsca zatrudnienia lub zamieszkania, stanowi wykroczenie określone w art. 65 § 1 k.w.; wykroczenie to dotyczy sprawcy, który umyślnie za pomocą słowa lub pisma wprowadza w błąd organ państwowy lub instytucję upoważnioną z mocy ustawy do legitymowania; można się go również dopuścić przez zatajenie prawdziwego stanu rzeczy.

Przewodniczący: sędzia SN J. Szewczyk (sprawozdawca).

Sędziowie: SN K. Klugiewicz, SA (del. do SN) H. Komisarski.

Prokurator Prokuratury Generalnej: K. Parchimowicz.

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu w dniu 28 marca 2012 r. sprawy Aldony S. i innych oskarżonych z art. 272 k.k. i innych, z powodu kasacji, wniesionej przez Prokuratora Okręgowego w W. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 15 kwietnia 2011 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 7 września 2010 r.,

uchylił zaskarżony wyrok i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P. i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania (...).

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 września 2010 r., Sąd Rejonowy w P. uniewinnił Aldonę S. i innych oskarżonych o popełnienie przestępstw z art. 272 k.k. oraz Annę N. i Urszulę K., które były oskarżone o popełnienie przestępstw z art. 13 § 1 w zw. z art. 272 k.k., a także Adama K. oskarżonego o popełnienie przestępstw z art. 272 k.k. oraz z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 272 k.k.

Wskazany wyrok został zaskarżony przez Prokuratora Okręgowego w W., który w apelacji wyrokowi Sądu pierwszej instancji zarzucił:

1) obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 7 k.p.k., art. 366 § 1 k.p.k., art. 391 § 1 k.p.k., art. 410 k.p.k., art. 424 § 1 k.p.k., a w konsekwencji wydanie orzeczenia na podstawie niepełnego materiału dowodowego i na podstawie dowolnie ukształtowanego stanu faktycznego oraz dokonaniu dowolnej oceny materiału dowodowego z pominięciem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, poprzez niezaliczenie do materiału dowodowego zeznań świadka Wioletty J., sporządzenie uzasadnienia wyroku z pominięciem w jego treści analizy przeprowadzonych dowodów w postaci potwierdzeń odbioru decyzji Prezydenta Miasta P. przez oskarżonych, pominięciu w ustalonym stanie faktycznym okoliczności doręczenia wskazanych decyzji, oparcie się na fragmentarycznych zeznaniach Izabeli W., Marcina C. i Moniki P., ocenionych przez Sąd sprzecznie z ich rzeczywistą treścią i w kierunku zmierzającym do uniewinnienia oskarżonych,

2) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mający wpływ na jego treść, poprzez niesłuszne uznanie przez Sąd, iż zachowanie oskarżonych nie wyczerpuje znamion zarzucanych im przestępstw, gdyż wydanie decyzji orzekających o wpisaniu oskarżonych w

określonym obwodzie głosowania nie było skutkiem podstępnych działań a jedynie przedłożenia wniosków zawierających nieprawdziwe dane, co skutkowało przyjęciem, iż w sprawie zaistniała negatywna przesłanka procesowa z art. 17 § 1 pkt. 2 k.p.k., a w konsekwencji uniewinnieniem oskarżonych na podstawie art. 414 § 1 k.p.k., podczas gdy prawidłowa ocena zgromadzonego materiału dowodowego bezsprzecznie wskazuje, iż wprowadzenie w błąd funkcjonariuszy publicznych miało charakter podstępny, a oskarżeni swoim zachowaniem wypełnili wszystkie znamiona zarzucanych im występków z art. 272 k.k., z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 272 k.k. oraz z art. 13 § 1 w zw. z art. 272 k.k.

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2011 r., zaskarżony wyrok utrzymał w mocy, uznając apelację za oczywiście bezzasadną.

Od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 15 kwietnia 2011 r. kasację wywiódł Prokurator Okręgowy w W., który zaskarżył orzeczenie w całości na niekorzyść wszystkich uniewinnionych w sprawie.

Oskarżyciel publiczny zarzucił:

1) rażące i mające wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., polegające na nietrafnym nieuwzględnieniu – w wyniku dokonania nienależytej kontroli odwoławczej zaskarżonego orzeczenia – zarzutów z punktów 1 i 2 apelacji prokuratora dotyczących, mającego wpływ na treść orzeczenia, naruszenia przepisów art. 7 k.p.k., art. 366 § 1 k.p.k., art. 391 § 1 k.p.k., art. 410 k.p.k., art. 424 § 1 k.p.k. oraz mającego wpływ na treść orzeczenia błędnego przyjęcia, iż zachowanie oskarżonych nie wyczerpywało znamion zarzucanych im przestępstw, gdyż wydanie decyzji orzekających o wpisaniu oskarżonych w określonym obwodzie głosowania nie było skutkiem podstępnych działań, a jedynie przedłożenia wniosków zawierających nieprawdziwe dane,

2) rażące i mające wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego materialnego, to jest art. 272 k.k., polegające na niesłusznym uznaniu, iż wprowadzenie w błąd funkcjonariuszy publicznych przez oskarżonych nie miało charakteru podstępного, podczas gdy oskarżeni poza złożeniem wniosku o wpis do rejestru wyborców podejmowali również inne działania, którym to zachowaniom, prawidłowo ocenionym, należy przypisać znamię podstępności.

Autor kasacji wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w P. i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Prokurator Prokuratury Generalnej na rozprawie kasacyjnej poparł kasację, z tym że zmodyfikował wniosek końcowy przez żądanie uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w P. oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w P. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie.

Trafny jest zarzut rażącej i mającej wpływ na treść wyroku obrazy art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., polegającej na błędnej kontroli odwoławczej, skutkującej przyjęciem, iż zachowanie oskarżonych nie wyczerpało znamion zarzuconych im przestępstw, gdyż wyłudzenie decyzji administracyjnych o wpisaniu oskarżonych w określonym obwodzie głosowania nie było skutkiem podstępного wprowadzenia w błąd funkcjonariuszy publicznych.

Jak wynika z treści uzasadnienia wyroku, Sąd odwoławczy dostrzegł pewne uchybienia procesowe ze strony Sądu Rejonowego podniesione w apelacji Prokuratora, jednakże przyjął, iż nie miały one wpływu na treść orzeczenia, gdyż z pominiętych przez Sąd pierwszej instancji dowodów w świetle całości zebranego materiału dowodowego, nie można wyprowadzić wniosku, by zachowanie oskarżonych cechowało się taką podstępnością w

działaniu, która pozwoliłaby na przypisanie im popełnienia przestępstwa z art. 272 k.k. Sąd odwoławczy uznał, iż wprowadzenie w błąd funkcjonariuszy publicznych, co do stałego miejsca zamieszkania, stanowiło formę zwykłego, a nie podstępnego wprowadzenia w błąd, gdyż w działaniu oskarżonych nie dopatrywał się żadnych dodatkowych zabiegów mających utwierdzić pracowników Urzędu Miasta P. w mylnym przekonaniu o faktycznym miejscu zamieszkania oskarżonych. Sądy orzekające w sprawie oceniły jednoznacznie, iż oskarżeni, wpisując do wniosku o wydanie decyzji pozwalającej na głosowanie w innym obwodzie fałszywy adres stałego miejsca zamieszkania, dopuścili się tylko niekaralnej fałszywej informacji.

Zaprezentowane rozumowanie nie zostało poparte właściwą analizą oraz oceną przesłanek trafnego rozumienia pojęcia „podstępne” użytego w art. 272 k.k.

W doktrynie przyjmuje się, że przez podstępne wprowadzenie w błąd rozumie się kłamliwe twierdzenia i ich upozorowanie jakimikolwiek środkami np. pismami, zeznaniami świadków a także własnym zachowaniem (L. Peiper: Komentarz do Kodeksu karnego, Kraków 1936, s. 405). Samo złożenie funkcjonariuszowi publicznemu nieprawdziwego oświadczenia, co do tożsamości, obywatelstwa, zawodu, miejsca zamieszkania, stanowi wykroczenie z art. 65 § 1 k.w. Wykroczenie to dotyczy sprawcy, który umyślnie za pomocą słowa lub pisma wprowadza w błąd organ państwowy lub instytucję upoważnioną z mocy ustawy do legitymowania; może to nastąpić również przez zatajenie prawdziwego stanu rzeczy. (Wydaje się, że orzekające w sprawie Sądy przeoczyły przepis art. 65 § 1 k.w. w kontekście art. 400 § 1 k.p.k.). Samo fałszywe informowanie nie jest więc podstępem. Podstęp to zachowanie, którego celem jest oszukanie kogoś. Wskazane wyrażenie określa także specyficzny psychiczny stosunek sprawcy do swego czynu. Przy czym nie jest tutaj istotna jakość, forma lub

ilość fałszowanej informacji. Dla bytu rozważanego przestępstwa w omawianym zakresie, ważne jest, aby informacja nie była zgodna z prawdą i aby jako taka wywołała określony skutek. Wprowadzenie w błąd nie musi, w szczególności opierać się na treści lub metodach, których wykrycie wymaga uwagi wychodzącej ponad miarę przeciętną, by nie paść ofiarą błędu (por. R. Zawłocki w: A. Wąsek red.: Komentarz do Kodeksu karnego – część szczególna, t. II., wyd. IV, Warszawa 2010, s. 815). Podstępne wprowadzenie w błąd, w rozumieniu art. 272 k.k. polega na celowym wytworzeniu u wystawcy dokumentu mylnego wyobrażenia o okolicznościach związanych z wyłudżonym dokumentem (por. R. Zawłocki, *op. cit.*, s. 817). Chodzi o informację, która stanowiła obiektywną i bezsporną przesłankę powstania u wystawiającego dokument mylnego wyobrażenia. Podstępne wprowadzenie w błąd może być zrealizowane np. poprzez przedstawienie fałszywych świadków lub dokumentów, złożenie własnych fałszywych oświadczeń itp. (por. R. Zakrzewski: Ochrona wiarygodności dokumentów w nowym K.K. – Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 1999, Nr 7-8, s. 6).

Z poglądami prezentowanymi w piśmiennictwie koresponduje orzecznictwo sądowe. Wyrażono w nim stanowiska, że podanie notariuszowi nieprawdziwej okoliczności (np. fałszywego nazwiska lub daty umowy) dla uzyskania aktu notarialnego potwierdzającego jej prawdziwość stanowi podstępne wprowadzenie w błąd (por. uchwała Sądu Najwyższego z 12 czerwca 1975 r., KZP 8/75, OSP 1976, nr 5, poz. 98 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 4 stycznia 2005 r., II KK 286/04, R-OSNKW 2005, poz. 5). W wyroku z dnia 25 lutego 1994 r., WR 20/94, OSNKW 1994, z.5-6, poz. 33, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że złożenie w urzędzie wniosku o wydanie wtórnika prawa jazdy z nieprawdziwym oświadczeniem o zgubieniu jego oryginału stanowi podstępne wprowadzenie w błąd. Podobnie Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z

dnia 8 marca 2001 r., II AKa 33/01, KZS 2001, nr 5, poz. 27 orzekł, iż samo oświadczenie o uznaniu dziecka, zawierające nieprawdę nie jest karalne. Jednakże, gdy oświadczenie takie zostało złożone po to, by na jego podstawie został sporządzony akt urodzenia dziecka, to zachodzi sytuacja wskazana w art. 272 k.k.

Oczywiście o tym, czy wprowadzenie w błąd funkcjonariusza publicznego nastąpiło „podstępnie”, czy też nie, rozstrzygać można wyłącznie w realiach konkretnej sprawy.

W omawianej sprawie, zdaniem Sądu Najwyższego, istotą podstępnego wprowadzenia w błąd w rozumieniu art. 272 k.k. było złożenie na podstawie stosownego przepisu Ordynacji wyborczej wniosku o wpisanie do rejestru wyborców w innym niż właściwy ze względu na stałe miejsce zamieszkania obwodzie, na podstawie fałszywego adresu zamieszkania w celu wyłudzenia decyzji administracyjnej poświadczającej nieprawdę o prawie do głosowania w określonym obwodzie. Myli się Sąd odwoławczy, wywodząc w ślad za Sądem pierwszej instancji, że zachowanie oskarżonych stanowiło tylko fałszywe poinformowanie organu, co do stałego miejsca zamieszkania. Wprowadzenie do treści wniosku jego podstawy prawnej w postaci art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 ze zm.) oraz żądania wpisania do rejestru wyborców na podstawie nieprawdziwego adresu zamieszkania, stanowiło element decydujący dla wyłudzenia decyzji poświadczającej (nieprawdę) o prawie do głosowania w innym niż właściwy obwodzie wyborczym. W ten sposób, a nie tylko przez podanie fałszywego adresu, oskarżeni wyłudzili lub usiłowali wyłudzić takie poświadczenie nieprawdy. Następnie niektórzy korzystając z wyłudzonych decyzji naruszyli prawo wyborcze i wypaczyli wyniki wyborów.

Ponadto ma rację oskarżyciel publiczny, że działania poszczególnych oskarżonych nie były odosobnione i komponowały się z działaniami innych osób. O takim porozumieniu świadczą wyjaśnienia niektórych oskarżonych i świadków oraz okoliczności odbioru decyzji administracyjnych umożliwiających oskarżonym głosowanie w innych obwodach głosowania, niż powinni zgodnie z faktycznym miejscem stałego zamieszkania.

Szereg podstępnych zabiegów zauważył Sąd Okręgowy w P., niestety ocenił je błędnie, podnosząc że „w żaden sposób nie można wyprowadzić wniosku by działanie oskarżonych cechowało się taką podstępnością w działaniu, która pozwalałaby przypisać oskarżonym popełnienie przestępstwa z art. 272 k.k.”

Jak już wspomniano, dla bytu rozważanego przestępstwa w omawianym zakresie, ważne jest, aby informacja nie była zgodna z prawdą i aby wywołała pożądaną przez sprawcę oszukańczy skutek.

Z uwagi na brak prawnych możliwości merytorycznej zmiany wyroków Sądów pierwszej i drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym, uchylono zaskarżony wyrok i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P. i przekazano sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W toku ponownego rozpoznania sprawy Sąd będzie związany przedstawionymi wyżej zapatrywaniami prawnymi (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.), powinien także pamiętać o treści art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k.